

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

306

Finanse publiczne

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Arkadiusz Żabiński

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-386-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Jan Borowiec , Kryzys gospodarczy a polityka monetarna i fiskalna w strefie euro w latach 2008-2012.....	13
Leszek Borowiec, Marzena Kuśmierk , Kapitał żelazny w finansowaniu organizacji non-profit w Polsce	24
Patrycja Chodnicka, Katarzyna Niewińska , Determinanty wyceny rynkowej sektora bankowego w dobie kryzysu	37
Patrycja Chodnicka, Katarzyna Niewińska , Ocena sektora bankowego w Europie.....	48
Iwona Dorota Czechowska , Rachunki osobiste dla klientów 60+	61
Agnieszka Deresz, Marian Podstawka , Opodatkowanie podatkiem dochodowym od osób fizycznych mikroprzedsiębiorców w warunkach kryzysu	73
Joanna Działo , Czy Unia Europejska potrzebuje unii fiskalnej?.....	86
Ryta Dziemianowicz , <i>Tax expenditures</i> w konstrukcji reguły wydatkowej... ..	98
Joanna Fila , Mikrofinanse w Unii Europejskiej – polityka, instrumenty, efekty	110
Beata Filipiak, Marek Dylewski , Indywidualny wskaźnik zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego – problemy dostosowawcze.....	120
Piotr Gut , Model odwróconej płatności (<i>reverse charge</i>) jako element konstrukcji podatku VAT ograniczający uszczuplenia w podatku VAT.....	132
Małgorzata Magdalena Hybka , Raison d'être solidarnej odpowiedzialności za zobowiązania z tytułu podatku od wartości dodanej	143
Marcin Idzik , Ekskluzja finansowa – ujęcie empiryczne.....	154
Maria Jastrzębska , Kreacja i implementacja systemu zarządzania ryzykiem jednostki samorządu terytorialnego	166
Piotr Karaś, Wojciech Pacut , Porównanie działania banków islamskich i konwencjonalnych – przypadek Zjednoczonych Emiratów Arabskich	178
Anna Kobialka , Wykorzystanie funduszy unijnych w finansowaniu wydatków inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego lubelszczyzny	190
Teresa Kondrakiewicz , Dywersyfikacja jako kierunek rozwoju grup kapitałowych.....	200
Iwa Kuchciak , Problematyka nadmiernego zadłużania w kontekście wykluczenia finansowego.....	213
Elwira Leśna-Wierszołowicz , Koncepcja wielofunduszowości w drugim filarze systemu emerytalnego w Polsce	225
Paweł Marszałek , Finansyzacja w Polsce – ciekawostka teoretyczna czy realny problem?.....	235
Grzegorz Matysek , Opodatkowanie dochodów spółek osobowych w Polsce – konieczność zmian.....	247

Danuta Milaszewicz , Stabilność fiskalna jako przymus w polityce fiskalnej	260
Magdalena Miszczuk , Zróżnicowanie sytuacji finansowej wybranych jednostek samorządu terytorialnego na podstawie indywidualnego wskaźnika zadłużenia	272
Anna Murdoch , Wejście Polski do strefy euro a długoterminowe cele rozwoju kraju	285
Piotr Ptak , Polityka wydatków publicznych w Polsce w latach 2008-2012....	298
Witold Rakowski , Zróżnicowanie wydatków gmin i powiatów na oświatę w latach 2005-2010 w układzie przestrzennym	311
Halina Rechul , Samodzielność finansowa jednostek samorządu terytorialnego w Polsce.....	325
Wioleta Samitowska , Fundusze pożyczkowe i fundusze poręczeń kredytowych jako instrumenty finansowego wsparcia MŚP	338
Przemysław Siudak , Specjalne strefy ekonomiczne jako instrument generujący oszczędności budżetu państwa z tytułu zatrudniania bezrobotnych..	351
Andrzej Sobczyk , Dynamika wydatków inwestycyjnych i liczby mieszkańców w gminach województwa zachodniopomorskiego w latach 2008-2011	362
Michał Sosnowski , Progresywne i proporcjonalne opodatkowanie przedsiębiorstw osób fizycznych w Polsce	372
Feliks Marek Stawarczyk , Kryzys finansowy a sytuacja banków krajowych w Niemczech	386
Igor Styn , Wpływ zmian w MSSF 9 na wyniki finansowe największych dwóch banków działających w Polsce oraz na ich politykę kredytową	397
Magdalena Syrkiewicz-Świtłała, Tomasz Holecki, Katarzyna Klyta , Możliwości wprowadzenia prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych do powszechnego systemu ochrony zdrowia w Polsce w opinii mieszkańców powiatu tarnogórskiego	409
Waldemar Szczepaniak , Ocena sytuacji finansowej publicznych uczelni technicznych w Polsce w latach 2004-2011	418
Tomasz Śmietanka , Gospodarka finansowa gminy miejsko-wiejskiej Kozienice w latach 2003-2012	430
Tomasz Uryszek , Zadłużenie sektora samorządowego w krajach Unii Europejskiej w okresie kryzysu gospodarczego	442
Alina Walenia , Zarządzanie ryzykiem w sektorze samorządowych finansów publicznych	454
Jerzy Wąchoł , Spowolnienie gospodarcze i problemy długu publicznego na świecie w świetle danych statystycznych	466
Radosław Witczak , Wykorzystanie metod szacowania podstawy opodatkowania do określenia wysokości zobowiązań podatkowych	478
Iwona Wojciechowska-Toruńska , „Pakt fiskalny” a polityka fiskalna	488

Katarzyna Wójtowicz , Udziały samorządów w podatkach państwowych – własne czy obce źródło dochodów JST? Dylematy teorii a praktyka budżetowa wybranych państw.....	501
Dorota Wyszowska , Stan finansów jednostek samorządu terytorialnego jako determinanta wykorzystania środków pomocowych Unii Europejskiej w perspektywie 2014-2020	513
Jolanta Zawora , Samodzielność finansowa samorządów gminnych w warunkach spowolnienia gospodarczego.....	523
Anna Zielińska-Chmielewska , Ocena realizacji strategii płynności finansowej GK Tarczyński SA w ujęciu dochód-ryzyko	534
Dagmara Zuzek , Faktoring jako niekonwencjonalne źródło finansowania mikro- i małych przedsiębiorstw w Polsce.....	547
Arkadiusz Żabiński , Realizacja zasady równości opodatkowania czynników wytwórczych w wybranych krajach europejskich.....	558

Summaries

Jan Borowiec , Economic crisis and monetary and fiscal policies in the euro zone in the years 2008-2012	23
Leszek Borowiec, Marzena Kuśmierk , Endowment capital and funding sources in non-profit organizations	36
Patrycja Chodnicka, Katarzyna Niewińska , Determinants of market valuation of the banking sector during the recent financial crisis	47
Patrycja Chodnicka, Katarzyna Niewińska , Assessment of the banking sector in Europe	60
Iwona Dorota Czechowska , Personal accounts for clients 60+.....	72
Agnieszka Deresz, Marian Podstawka , Personal income tax on small entrepreneurs in times of crisis	85
Joanna Działo , Does the European Union need a fiscal union?	97
Ryta Dziemianowicz , Tax expenditures in the construction of the expenditure rule.....	109
Joanna Fila , Microfinance in European Union – policy, instruments, effects	119
Beata Filipiak, Marek Dylewski , Personal debt ratio of local government – system problems	131
Piotr Gut , Reverse charge model as an element of the VAT system, preventing it from tax abuse	142
Małgorzata Magdalena Hybka , Raison d'être of the joint and several liability for value added tax purposes.....	153
Marcin Idzik , Financial exclusion – empirical approach.....	165
Maria Jastrzębska , Creation and implementation of the risk management system of territorial self-government unit	177

Piotr Karaś, Wojciech Pacut , Islamic vs. conventional banking – the case of United Arab Emirates.....	189
Anna Kobialka , European Union funds use in financing of territorial self-governments units' investment in Lublin region.....	199
Teresa Kondrakiewicz , Diversification strategy in the process of holding companies development.....	212
Iwa Kuchciak , The issue of overindebtedness in the context of financial exclusion	224
Elwira Leśna-Wierszółowicz , The concept of multifunding in the second pension pillar in Poland	234
Paweł Marszałek , Financialization in Poland – theoretical curiosity or the real problem?.....	246
Grzegorz Matysek , Income taxation of partnerships in Poland – the necessity of changes	259
Danuta Milaszewicz , Fiscal stability as a coercion in fiscal policy	271
Magdalena Miszczuk , Diversity of the financial situation of selected self-government units under individual debt indicator.....	284
Anna Murdoch , Poland's entry into the Eurozone vs. its long term growth objectives	297
Piotr Ptak , Public spending policy in Poland in the years 2008-2012	310
Witold Rakowski , Variation of educational spending by communities and counties across regions in 2005-2010	324
Halina Rechul , Financial independence of local government units in Poland	337
Wioleta Samitowska , Loan funds and credit guarantee funds as instruments of financial support for SME.....	350
Przemysław Siudak , Special economic zones as an instrument generating savings for the state budget through the employment of the unemployed .	361
Andrzej Sobczyk , Dynamics of capital expenditure and population in communities of Western Pomeranian Voivodeship in the years 2008-2011	371
Michał Sosnowski , Progressive and proportional taxation of natural persons' enterprises in Poland.....	385
Feliks Marek Stawarczyk , Financial crisis and <i>Landesbanken</i> problems in Germany	396
Igor Styn , How changes in IFRS 9 can affect net earnings of two biggest banks operating in Poland and their loan policy	408
Magdalena Syrkiewicz-Świtła, Tomasz Holecki, Katarzyna Klyta , Possibilities of introducing private insurance in the public health care system in Poland in the opinion of the inhabitants of Tarnowskie Góry county	417
Waldemar Szczepaniak , Assessment of financial situation of technical universities in Poland between 2004-2011	429

Tomasz Śmietanka , Financial economy of the urban-rural commune of Kozienice in the years 2003-2012.....	441
Tomasz Uryszek , Local and regional government sector debt in the European Union countries during the economic crisis.....	453
Alina Walenia , Risk management in the self-government public finance sector.....	465
Jerzy Wąchol , Economic slowdown and problems with public debt in the world in the light of statistical data	477
Radosław Wiczak , The use of tax base estimation methods for the determination of the amount of tax liability.....	487
Iwona Wojciechowska-Toruńska , “Fiscal Pact” vs. fiscal policy	500
Katarzyna Wójtowicz , Local governments tax sharing arrangements – own or external source of revenues? Theoretical dilemmas vs. practical experiences of several European countries	512
Dorota Wyszowska , Financial standing of local self-government entities as a determinant of using of European Union aid in the perspective of 2014-2020	522
Jolanta Zawora , Financial independence of communes during economic slowdown	533
Anna Zielińska-Chmielewska , Assessment of strategies of working capital financial liquidity in the concept of risk-return analysis on GK Tarczyński SA	546
Dagmara Zuzek , Factoring as an unconventional source of financing activities of micro and small enterprises in Poland.....	557
Arkadiusz Żabiński , The implementation of the principle of equality in the taxation of factors of production in selected European countries	567

Waldemar Szczepaniak

Politechnika Częstochowska

OCENA SYTUACJI FINANSOWEJ PUBLICZNYCH UCZELNI TECHNICZNYCH W POLSCE W LATACH 2004-2011

Streszczenie: Celem niniejszego opracowania jest ocena sytuacji finansowej publicznych uczelni technicznych w Polsce. Ramy czasowe analizy zamknięte zostały w latach 2004-2011. W pierwszej części opracowania przedstawione zostały aspekty teoretyczne związane z finansowaniem szkół wyższych. Druga część prezentuje analizę finansowych danych statystycznych za lata 2004-2011 publikowanych przez GUS. W wyniku przeprowadzonych analiz stwierdzono, że w badanym okresie dokonały się znaczące zmiany w sytuacji finansowej publicznych uczelni technicznych w Polsce.

Słowa kluczowe: finanse szkół wyższych, uczelnie techniczne, uczelnie publiczne.

1. Wstęp

Uczelnie w Polsce dzielą się w pierwszej kolejności na uczelnie publiczne i niepubliczne. Pierwsza grupa finansowana jest przede wszystkim ze środków budżetu państwa. Druga grupa finansuje swoją działalność głównie z opłat ponoszonych przez studentów.

W niniejszym opracowaniu oparto się na podziale uczelni wyższych stosowanym przez Główny Urząd Statystyczny w Polsce¹, który wyróżnia jako jeden z typów szkół wyższych wyższe szkoły techniczne. Specyfika uczelni technicznych oparta jest w głównej mierze na konieczności ponoszenia wysokich kosztów zakupu lub konstrukcji urządzeń i aparatury badawczej, a także znaczących kosztów materiałów zużywalnych w ramach prowadzonych badań².

---

¹ Główny Urząd Statystyczny, *Szkoły wyższe i ich finanse*, Warszawa 2012, s. 9.

² Stanowisko Konferencji Rektorów Uczelni Technicznych, Gdańsk, 17 grudnia 1994 r., <http://pryzmat.pwr.wroc.pl/pryzmat/1994-1995/pryzmat42/42gda2.HTML> (odczyt 26.02.2013 r.).

2. Źródła finansowania szkół wyższych w Polsce

Państwowe szkoły wyższe stanowią przykład tworzonych w drodze ustawowej, w celu realizacji określonych zadań, państwowych osób prawnych dotowanych z budżetu państwa³. Uczelnie publiczne tworzą więc sektor finansów publicznych⁴, podobnie jak organy władzy publicznej czy jednostki samorządu terytorialnego⁵.

Jednostki wchodzące w skład sektora finansów publicznych podlegają zasadom dyscypliny finansowej, odnoszącej się m.in. do⁶:

- gromadzenia i wydatkowania środków publicznych,
- rachunkowości i sprawozdawczości,
- kontroli gospodarowania środkami publicznymi.

Zasadniczym źródłem finansowania uczelni publicznych w Polsce⁷ jest dotacja z budżetu państwa, natomiast uczelnie niepublicznych opłaty pobierane od studiujących. Ponadto źródła finansowania uczelni zarówno publicznych, jak i niepublicznych stanowią odpłatne świadczenia usług badawczych, projekty badawcze oraz projekty unijne⁸. Szczegółowy katalog głównych źródeł finansowania uczelni publicznych w Polsce zaprezentowano w tab. 1.

Zapewnienie właściwego funkcjonowania uczelni wymaga spełnienia wielu warunków, wśród których jednym z najważniejszych jest zapewnienie znacznych środków umożliwiających finansowanie działalności dydaktycznej, naukowo-badawczej i innych form aktywności szkół wyższych. Przy czym im lepsza uczelnia, tym wyższych wymaga nakładów finansowych, wynika to przede wszystkim z konieczności⁹:

- zapewnienia studentom i doktorantom odpowiednich warunków studiowania i możliwie najlepszej kadry nauczycieli akademickich,
- prowadzenia badań naukowych, które wymagają często wysokich nakładów finansowych,

³ A. Wernik, *Finanse publiczne – cele, struktury, uwarunkowania*, PWE, Warszawa 2011, s. 17.

⁴ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (DzU 2009, nr 157, poz. 1240 z późn. zm.), art. 9.

⁵ J. Łukomska-Szarek, W. Szczepaniak, *Returnable Sources of Financing of Local and Regional Tasks*, [w:] *Budget Management in Local Self-Government Units*, red. J. Łukomska-Szarek, Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2011, s. 77-83.

⁶ B. Woźniak, *Zasady funkcjonowania i zakres publicznego systemu finansowego*, [w:] *System finansowy w Polsce cz. 2*, red. B. Pietrzak, Z. Polański, B. Woźniak, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 56, 57.

⁷ Zob. szerzej B. Ślusarczyk, K. Grondys, *Financing Education and Universities in Poland Compared to the EU in 2004-2008*, [w:] *University and Its Role in Regional Development and Knowledge Dissemination*, eds. R. Štefko, M. Ferencová, E. Karas i in., Department of Marketing and International Trade Faculty of Management University Presov, Presov 2011.

⁸ E. Malinowska-Misiąg, W. Misiąg, M. Tomalak, *Centralne finansowanie ochrony zdrowia i edukacji w Polsce. Analiza regionalna*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2008, s. 64.

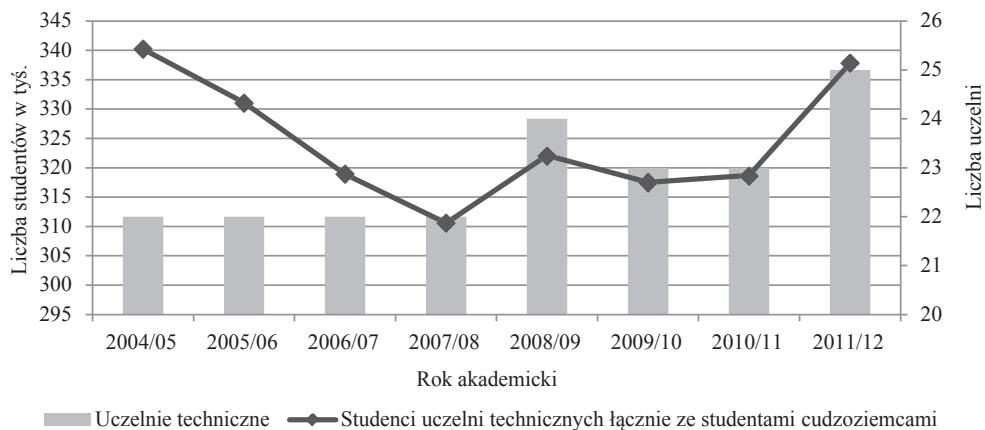
⁹ J. Wilkin, *Ile kosztuje dobry uniwersytet?*, „Nauka” 4/2010, s. 138.

Tabela 1. Główne źródła finansowania uczelni publicznych

Lp.	Źródło	Podział
1	Dotacje z budżetu państwa lub jednostek samorządu terytorialnego	dotacje na działalność dydaktyczną,
		dotacje na działalność naukowo-badawczą,
		dotacje na pomoc materialną dla studentów i doktorantów,
		dotacje na działalność inwestycyjną
2	Środki własne uczelni	odpłaty za studia,
		powtarzanie przedmiotu czy roku,
		wydawanie indeksów i legitymacji,
		działalność badawcza
3.	Środki zewnętrzne	dotacje z Unii Europejskiej,
		współpraca z podmiotami gospodarczymi,
		darowizny lub zapisy ofiarności publicznej.

Źródło: T. Słabońska, *Główne źródła finansowania uczelni publicznych*, Szczecin 2009, www.profuturo.agh.edu.pl (odczyt 26.02.2013 r.).

- aktywności uczelni w wielu sferach nienależących bezpośrednio do dydaktyki i badań, w tym m.in. w działalności sportowej, tworzeniu i promocji kultury, życiu politycznym i w innych dziedzinach.

Rys. 1. Charakterystyka uczelni technicznych w Polsce w latach 2004-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2004-2011

Jak zauważa prof. J. Wilkin, istotnym źródłem finansowania amerykańskich uczelni stał się zakumulowany „kapitał żelazny” uczelni pochodzący z darowizn i wcześniej zainwestowanych zasobów. Jest to źródło wykorzystywane w bardzo niewielkim stopniu w Polsce i spełniające nieznaczną rolę w finansowaniu europejskich

skich uniwersytetów¹⁰. Na rysunku 1 przedstawiono podstawowe informacje charakteryzujące grupę uczelni technicznych w Polsce (publicznych i niepublicznych).

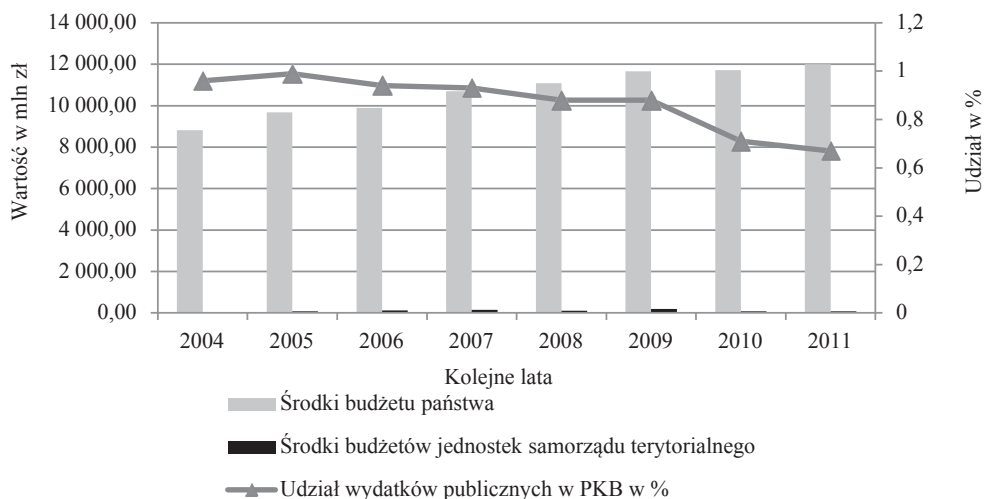
Liczba uczelni technicznych w Polsce w latach 2004-2007 utrzymywała się na stałym poziomie 22 jednostek. Znacząco jednak w tych latach obniżyła się liczba studiujących na tych uczelniach – z ponad 340 tys. w roku akademickim 2004/2005 do niespełna 311 tys. w roku akademickim 2007/2008.

W roku akademickim 2008/2009 liczba szkół technicznych zwiększyła się do 24 jednostek, nastąpił również wzrost liczby studentów do poziomu 322 tys. Przez kolejne dwa lata funkcjonowały w Polsce 23 uczelnie techniczne, na których studioowało około 318 tys. osób.

Rok akademicki 2011/2012 to wzrost liczby działających w Polsce uczelni technicznych do 25, przy jednoczesnym wzroście liczby studiujących do poziomu ponad 335 tys.

3. Analiza sytuacji finansowej publicznych uczelni technicznych w Polsce

Podstawowe źródło finansowania publicznych szkół wyższych w Polsce stanowią środki pochodzące z budżetu państwa. Na rysunku 2 zaprezentowano zmiany w wielkości wydatków publicznych na szkolnictwo wyższe w Polsce z budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz relację pomiędzy wymienionymi wydatkami a produktem krajowym brutto (PKB).

Rys. 2. Wydatki publiczne na szkolnictwo wyższe w Polsce w latach 2004-2011 w mln zł

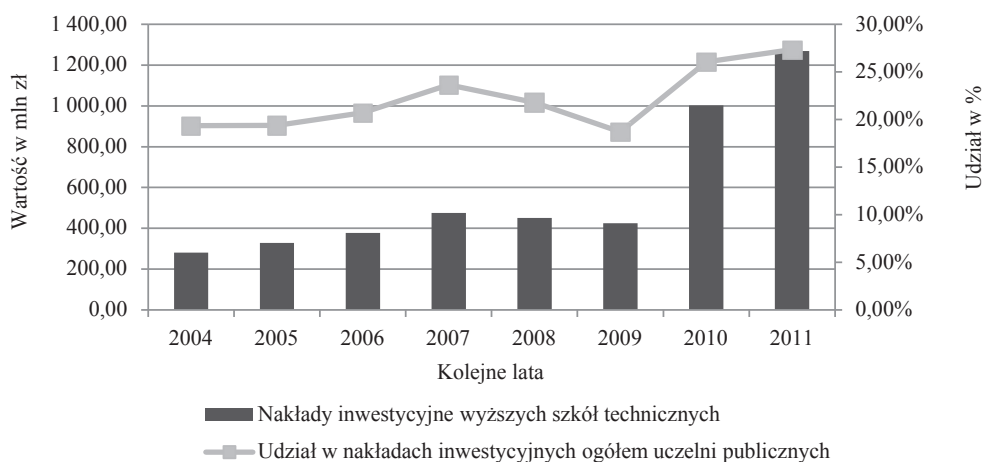
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2004-2011.

¹⁰ Tamże, s. 139.

Analizując wartość środków przekazywanych z budżetu państwa, możemy zauważyć, że wraz z każdym kolejnym rokiem wzrastają nakłady na szkolnictwo wyższe w Polsce, jednakże dane te skutecznie weryfikuje prezentacja udziału wydatków publicznych w PKB, która w ostatnich latach uległa znacznemu obniżeniu. Największy udział wydatków na szkolnictwo wyższe w PKB miał miejsce w roku 2005, gdy wskaźnik zbliżył się do poziomu 1% (osiągnął poziom 0,99% PKB). Jednakże od roku 2006 obserwujemy znaczące zmniejszanie się z każdym kolejnym rokiem udziału wydatków na szkolnictwo wyższe w Polsce w PKB. Możemy więc przyjąć, że realnie nakłady na szkolnictwo wyższe w Polsce nie tylko nie wzrosły, ale uległy obniżeniu.

Jest to sytuacja, która oznacza stopniowe zmniejszanie się możliwości finansowania szkół wyższych w Polsce ze środków publicznych. Jednocześnie wymusza na szkołach wyższych, głównie publicznych, zmianę przyjętych schematów finansowania i poszukiwanie nowych źródeł finansowania działalności. Ponadto, jak wynika z danych zawartych na rys. 2, udział środków z budżetów jednostek samorządów terytorialnych w nakładach publicznych na szkolnictwo wyższe miał marginalne znaczenie i dodatkowo w ostatnich dwóch latach uległ jeszcze obniżeniu.

Środki otrzymane przez uczelnie publiczne z budżetu oraz środki własne poza finansowaniem bieżącej działalności uczelni wykorzystywane są również na realizację inwestycji. Na rysunku 3 przedstawiono, jak kształtowały się nakłady inwestycyjne w publicznych wyższych szkołach technicznych w latach 2004-2011. Ponadto zaprezentowano procentowy udział wymienionych nakładów poniesionych przez grupę uczelni technicznych w nakładach ogółem wszystkich uczelni publicznych.

Rys. 3. Nakłady inwestycyjne w publicznych wyższych szkołach technicznych w Polsce w latach 2004-2011 w mln zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2004-2011.

Analizując dane zaprezentowane na rys. 3, możemy zauważyć, że w latach 2004-2007 systematycznie wzrastały nakłady inwestycyjne w publicznych wyższych szkołach technicznych. Trend ten uległ odwróceniu w roku 2008 i utrzymał się w 2009, skutkując nieznacznym spadkiem nakładów. Zdecydowana zmiana wystąpiła w roku 2010, gdy nastąpił bardzo duży wzrost nakładów inwestycyjnych w grupie badanych jednostek. Kolejny rok również charakteryzował się pozytywnym wzrostem nakładów. Dodatkowo na wykresie zawarto jako punkt odniesienia udział wydatków uczelni technicznych w nakładach uczelni publicznych ogółem. Widać, że w analizowanym okresie nastąpił ponad 7-procentowy wzrost udziału nakładów inwestycyjnych grupy uczelni technicznych w nakładach inwestycyjnych wszystkich szkół publicznych w Polsce.

Kolejnym krokiem w analizie sytuacji finansowej publicznych uczelni technicznych jest określenie wysokości przychodów ogółem osiągniętych przez tę grupę jednostek. Zanim jednak przedstawione zostaną wyniki liczbowe, należy określić, jakie przychody zostały uwzględnione w ramach tej pozycji.

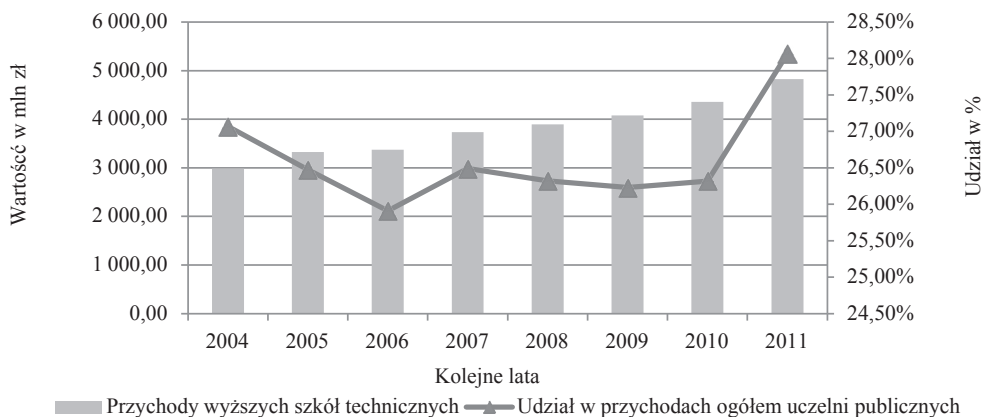
Przychody ogółem uczelni obejmują przychody z działalności operacyjnej oraz przychody finansowe. W skład przychodów z działalności operacyjnej zaliczono¹¹:

- przychody ogółem z działalności dydaktycznej, w tym dotacje z budżetu państwa, środki z budżetów gmin i inne środki publiczne, opłaty za zajęcia dydaktyczne,
- przychody ogółem z działalności badawczej, w tym dotacje na finansowanie działalności statutowej, środki na finansowanie współpracy naukowej z zagranicą,
- przychody ogółem z działalności gospodarczej wyodrębnionej,
- koszt wytworzenia świadczeń na własne potrzeby jednostki,
- przychody ze sprzedaży towarów i materiałów,
- pozostałe przychody operacyjne.

Zmiany w wielkości przychodów ogółem grupy publicznych uczelni technicznych w ciągu analizowanych lat, ze wskazaniem na udział w strukturze przychodów ogółem uczelni publicznych, zaprezentowano na rys. 4.

Jak wynika z rys. 4, publiczne wyższe szkoły techniczne w ciągu analizowanych lat odnotowały znaczący wzrost przychodów ogółem. Grupa szkół wyższych technicznych uzyskała wzrost przychodów z niespełna 3 mld zł do ponad 4,8 mld zł, co oznacza, że w analizowanym okresie przychody ogółem uczelni technicznych wzrosły o prawie 62% (w odniesieniu rok 2011 do roku 2004). W tym samym czasie wszystkie szkoły wyższe publiczne uzyskały wzrost przychodów z 11 mld zł do ponad 17,2 mld zł, czyli wzrost w analizowanych latach wyniósł 56%. Oznacza to, że w analizowanym okresie przychody ogółem grupy uczelni technicznych wzrastały szybciej niż przychody ogółem wszystkich uczelni publicznych.

¹¹ Zob. szerzej: Główny Urząd Statystyczny, *Szkoły wyższe...*, s. 13.

Rys. 4. Przychody ogółem wyższych szkół technicznych na tle przychodów ogółem w publicznych szkołach wyższych w Polsce w latach 2004-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2004-2011.

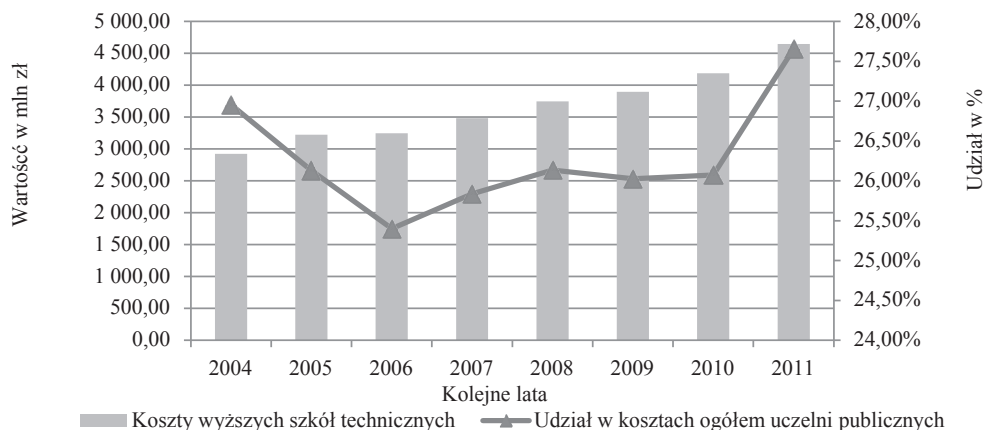
Analizując udział przychodów ogółem grupy uczelni technicznych w przychodach ogółem uczelni publicznych, możemy zaobserwować spadek udziału w latach 2005, 2006, 2008 i 2009. Natomiast w latach 2007, 2010 a przede wszystkim w roku 2011 obserwujemy wzrost udziału przychodów ogółem uczelni technicznych w strukturze przychodów ogółem wszystkich uczelni publicznych w Polsce.

Po przeanalizowaniu przychodów ogółem kolejną istotną pozycją charakteryzującą sytuację finansową uczelni technicznych w Polsce okazują się koszty ogółem¹². Pozycja ta obejmuje następujące pozycje kosztowe:

- koszty działalności operacyjnej, na które składają się:
  - koszty podstawowej działalności operacyjnej,
  - saldo zmiany produktów,
  - wartości sprzedanych towarów i materiałów,
  - pozostałe koszty operacyjne;
- koszty finansowe, na które składają się:
  - odsetki i prowizje od zaciągniętych kredytów i pożyczek,
  - ujemne różnice kursowe,
  - straty ze zbycia papierów wartościowych,
  - odsetki i opłaty od przyjętych w leasing finansowy środków trwałych,
  - odsetki za zwłokę od zobowiązań finansowych.

Zmiany w wielkości kosztów ogółem w publicznych uczelniach technicznych w analizowanych latach, ze wskazaniem na udział w strukturze kosztów ogółem uczelni publicznych, zaprezentowano na rys. 5.

¹² Zob. szerzej: Główny Urząd Statystyczny, *Szkoły wyższe...*, s. 13.

Rys. 5. Koszty ogółem w wyższych szkołach technicznych na tle kosztów ogółem w publicznych szkołach wyższych w Polsce w latach 2004-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2004-2011.

Analizując dane zobrazowane na rys. 5, zauważamy, że koszty ogółem grupy wyższych szkół technicznych w Polsce w badanym okresie wykazywały tendencję wzrostową. W efekcie w analizowanym okresie nastąpił wzrost kosztów ogółem uczelni technicznych z poziomu ponad 2,9 mld zł w roku 2004 do poziomu ponad 4,6 mld zł w roku 2011. Oznacza to, że w analizowanym okresie koszty ogółem uczelni technicznych wzrosły o prawie 59%. W tym samym czasie koszty ogółem wszystkich publicznych uczelni w Polsce zwiększyły się o niespełna 55%.

Znacznie większym wahaniom podlegał udział kosztów ogółem grupy uczelni technicznych w kosztach ogółem wszystkich uczelni publicznych. Rozpoczynając analizę wartości z pułapu prawie 27% w roku 2004, obserwujemy obniżenie się udziału analizowanej pozycji do poziomu 25,4% w roku 2006. Kolejne lata (2007-2010) charakteryzują się wahaniami udziału procentowego kosztów ogółem uczelni technicznych w kosztach ogółem uczelni publicznych, oscylującego na poziomie 26%. W roku 2011 nastąpiła silniejsza zmiana w strukturze kosztów ogółem uczelni publicznych, która wiązała się ze wzrostem udziału kosztów ogółem grupy uczelni technicznych do poziomu ponad 27,6%.

Analiza wyniku finansowego wyższych szkół technicznych w latach 2004-2011 stanowi kolejny etap oceny ich sytuacji finansowej. Analogicznie jak poprzednio uściślenia wymaga pozycja wyniku finansowego netto prezentowanego przez GUS, na podstawie której prowadzona jest niniejsza analiza.

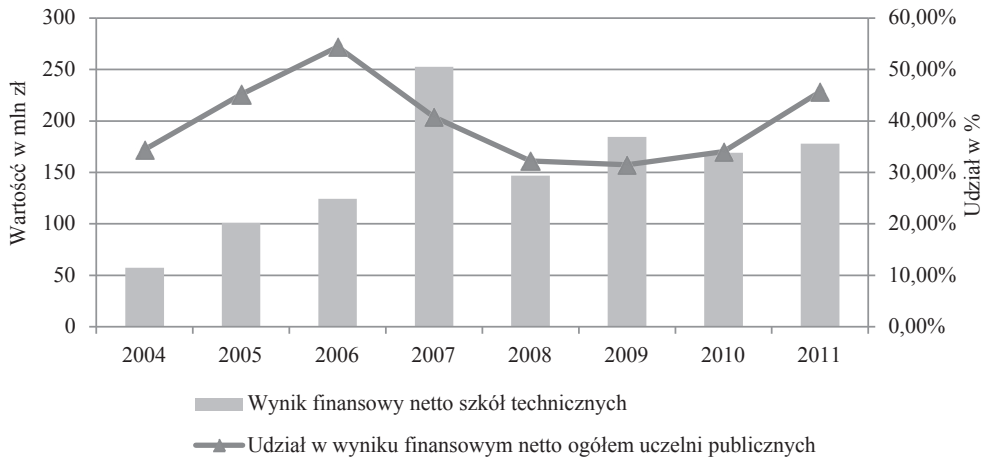
Wynik finansowy obejmuje¹³:

- wynik finansowy brutto uczelni (zysk/strata), który jest różnicą pomiędzy przychodami ogółem a kosztami ogółem poniesionymi na ich uzyskanie, skorygowaną o saldo zysków i strat nadzwyczajnych,

¹³ Zob. szerzej: Główny Urząd Statystyczny, *Szkoły wyższe ...*, s. 13.

- wynik finansowy netto (zysk/strata) uczelni, który otrzymuje się przez pomniejszenie wyniku finansowego brutto o obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego.

Zmiany w wielkości wyniku finansowego netto publicznych uczelni technicznych w analizowanych latach ze wskazaniem na udział w strukturze wyniku finansowego netto uczelni publicznych w Polsce zaprezentowano na rys. 6.

Rys. 6. Zysk netto wygenerowany przez szkoły techniczne na tle zysków netto osiągniętych w publicznych szkołach wyższych w Polsce w latach 2004-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2004-2011.

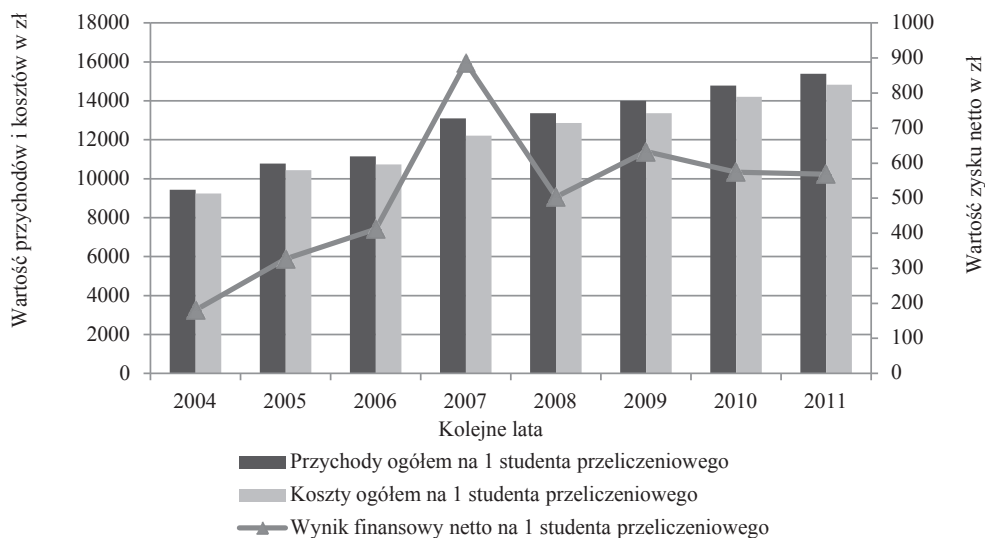
Grupa wyższych szkół technicznych we wszystkich analizowanych latach osiągnęła dodatni wynik finansowy na poziomie netto. Od roku 2005 obserwujemy rosnący zysk netto publicznych uczelni technicznych w Polsce, apogeum tych wzrostów przypada na rok 2007, gdy uczelnie techniczne wygenerowały łącznie ponad 250 mln zł zysku netto (wzrost o 103% w stosunku do roku poprzedniego). W roku 2008 zyskowność publicznych uczelni technicznych w Polsce zdecydowanie spadła, a wygenerowany zysk netto łącznie dla tej grupy jednostek wyniósł niespełna 147 mln zł (spadek o 103 mln zł). Poprawa wyników finansowych nastąpiła w kolejnym roku, jednakże nie była już tak znacząca jak ta z roku 2007. Ponadto rok 2010 ponownie skorygował zyskowność wyższych szkół technicznych. Rok 2011, zamykający okres badawczy, charakteryzował się nieznacznym wzrostem zysku na poziomie netto analizowanej grupy uczelni.

Dużym wahaniom ulegał procentowy udział zysku netto publicznych uczelni technicznych w zysku wypracowanym przez wszystkie publiczne uczelnie w Polsce. W roku 2004 zysk netto uczelni technicznych stanowił niespełna 35% zysku netto wszystkich uczelni publicznych w Polsce, jednakże kolejne lata przyniosły znaczący wzrost udziału w strukturze zysków netto uczelni publicznych. W roku 2006 uczel-

nie techniczne wypracowały ponad 54% zysku netto publicznych uczelni w Polsce. Kolejne lata wiązały się ze spadkiem udziału zysku netto uczelni technicznych w zyskach szkół publicznych, w efekcie w roku 2009 udział ten był najniższy w całym badanym okresie i wynosił 31,5%. W latach 2010-2011 obserwujemy ponownie wzrost udziału zysku wypracowanego przez uczelnie techniczne w zyskach ogółem uczelni publicznych.

Istotne w końcowej analizie jest zbadanie relacji pomiędzy przedstawionymi wartościami (przychody, koszty, zysk) a liczbą studentów. W obliczeniach posłużono się kategorią statystyczną studentów przeliczeniowych, których to metodologia liczenia stosowana do roku 2006¹⁴ włącznie została zmieniona od roku 2007¹⁵. Wskaźnik przychodów, kosztów i zysku netto na 1 studenta przeliczeniowego w publicznych uczelniach technicznych w Polsce zaprezentowano na rys. 7.

Rys. 7. Wskaźnik przychodów, kosztów i zysku netto na 1 studenta przeliczeniowego w publicznych uczelniach technicznych w Polsce w latach 2004-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2004-2011.

Przychody ogółem oraz koszty ogółem przypadające na jednego studenta przeliczeniowego w grupie publicznych uczelni technicznych systematycznie wzrasta-

¹⁴ Liczba studentów przeliczeniowych ustalana była zgodnie ze wskaźnikami stosowanymi przez MNiSW: studenci studiów zaocznych są przeliczani współczynnikiem na poziomie 0,5, studenci dzienni i wieczorowi na poziomie 1,0, podyplomowi – 1,5, natomiast doktoranci współczynnikiem równym 2,5.

¹⁵ Liczba studentów przeliczeniowych ustalana jest zgodnie ze wskaźnikami stosowanymi przez MNiSW: studenci studiów niestacjonarnych są przeliczani współczynnikiem na poziomie 0,6, studenci studiów stacjonarnych, podyplomowi oraz doktoranci – współczynnikiem równym 1,0.

ły, przy czym należy zauważyć, że we wszystkich analizowanych latach przychody ogółem przewyższały koszty ogółem. Zdecydowanie większym zmianom podlegał wskaźnik zysku netto na jednego studenta przeliczeniowego. Po serii stabilnych wzrostów w latach 2005-2006 w roku 2007 nastąpił bardzo silny wzrost wskaźnika (wzrost o ponad 115% w relacji rok do roku) i osiągnął swoje maksimum – 887 zł zysku netto na 1 studenta przeliczeniowego. W roku 2008 nastąpiło gwałtowne odwrócenie tendencji wzrostowej, jednakże w kolejnym roku zysk netto, przypadający na jednego studenta przeliczeniowego, ponownie wzrósł. Lata 2010-2011 niestety charakteryzowały się obniżaniem wielkości zysku netto przypadającego na jednego studenta przeliczeniowego w grupie publicznych uczelni technicznych.

4. Podsumowanie

W analizowanym okresie nastąpił znaczący kwotowo wzrost środków z budżetu państwa przekazywanych na szkolnictwo wyższe w Polsce, jednakże zestawienie wielkości przekazywanych środków ze zmianami PKB w Polsce pokazuje, że z każdym kolejnym rokiem coraz mniejszy udział w PKB mają środki przekazywane na finansowanie szkolnictwa wyższego w Polsce. Wymusza to na uczelniach wyższych poszukiwanie innych źródeł finansowania. Źródłem takim mogą być środki pochodzące z darowizn oraz z wcześniej zainwestowanych środków.

Grupa publicznych uczelni technicznych w Polsce w badanym okresie charakteryzowała się szybszym wzrostem zarówno przychodów ogółem, jak i kosztów ogółem w odniesieniu do wszystkich publicznych uczelni. Ogólna sytuacja uczelni technicznych w Polsce jest dobra, jednostki te we wszystkich analizowanych latach wypracowały dodatni wynik finansowy na poziomie netto, ponadto w ostatnich dwóch latach znacząco zwiększyły wielkość nakładów na działalność inwestycyjną.

Literatura

- Główny Urząd Statystyczny, *Szkoły wyższe i ich finanse*, Warszawa 2012.
- Łukomska-Szarek J., Szczepaniak W., *Returnable Sources of Financing of Local and Regional Tasks*, [w:] *Budget Management in Local Self-Government Units*, red. J. Łukomska-Szarek, Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2011.
- Malinowska-Misiąg E., Misiąg W., Tomalak M., *Centralne finansowanie ochrony zdrowia i edukacji w Polsce. Analiza regionalna*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2008.
- Stabońska T., *Główne źródła finansowania uczelni publicznych*, Szczecin 2009, www.profuturo.agh.edu.pl.
- Stanowisko Konferencji Rektorów Uczelni Technicznych, Gdańsk, 17 grudnia 1994r., <http://pryzmat.pwr.wroc.pl/pryzmat/1994-1995/pryzmat42/42gda2.HTML>.
- Ślusarczyk B., Grondys K., *Financing Education and Universities in Poland Compared to the EU in 2004-2008*, [w:] *University and Its Role in Regional Development and Knowledge Dissemination*, eds. R. Štefko, M. Ferencová, L. Karas et al., Department of Marketing and International Trade

- Faculty of Management University Presov, Presov 2011.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (DzU 2009, nr 157, poz. 1240 z późn. zm.).
- Wernik A., *Finanse publiczne – cele, struktury, uwarunkowania*, PWE, Warszawa 2011.
- Wilkin J., *Ile kosztuje dobry uniwersytet?*, „Nauka” 4/2010.
- Woźniak B., *Zasady funkcjonowania i zakres publicznego systemu finansowego*, [w:] *System finansowy w Polsce cz. 2*, red. B. Pietrzak, Z. Polański, B. Woźniak, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.

ASSESSMENT OF FINANCIAL SITUATION OF TECHNICAL UNIVERSITIES IN POLAND BETWEEN 2004-2011

Summary: The aim of this study is to evaluate the financial situation of public technical universities in Poland. The time frame of the analysis has been closed in the years 2004-2011. The first part of the paper presents theoretical aspects related to the financing of higher education. The second part presents a financial analysis of statistical data for the years 2004-2011 published by the Central Statistical Office. The analyzes found that during the period there were significant changes in the financial situation of public technical universities in Poland.

Keywords: universities finance, technical universities, public universities.